

Ulf Kristersson svarar Per Unckel direkt:

SANNINGEN FINNS BARA I MÖTET MED VÄLJARNA

ULF KRISTERSSON

Det öppna, borgerliga torg som Per Unckel skriver om är vällovligt. - Men jag kan inte förstå hur dessa tankar skall kunna förenas med den strikta politiska ordning - partiledardemokratin - som gäller idag.

Fyra personliga iakttagelser kan lägga en grund för en bredare borgerlig eftervalsdebatt och framtidsdiskussion: För det första har blotta existensen av den gemensamma borgerliga regeringen 1991-1994 skapat helt nya kontaktytor för politiker och politiskt engagerade människor som annars inte skulle ha träffats, lärt känna varandra och samarbetat i gemensamma projekt och frågor. Där man tidigare målade upp strikta gränser och lade tonvikten på åsiktsskillnaderna, är det nu lika naturligt att se det som förenar och att det ibland mer är partikultur och tradition som skiljer, än faktiska åsikter och värderingar.

Operativt projekt

För det andra har EU-frågan fyllt samma funktion om ett gemensamt operativt projekt, ett gemensamt mål, främst för folkpartister och moderater men även för

---

ULF KRISTERSSON är riksdagsledamot.

enskilda ledande centerpartister och kristdemokrater.

Undrande blickar

För det tredje har en yngre generation borgerliga politiker influerats mer än tidigare av tidsandans och jämnårigas tydliga skepsis mot partipolitik och "partistisk tvärsäkerhet". Vi har helt enkelt inte kunnat undgå vänners undrande blickar över vad det egentligen är vi sysslar med. Om det förr var så att ett politiskt ställningstagande var ett tecken på mognad och ansvar, kan man idag likt min lillasyster antyda att det är jag - som har köpt ett helt program - som inte tänker själv.

Och för det fjärde har det skett viktiga politiska åsikt- och attitydförändringar inom den yngre borgerligheten: Vi diskuterar alltmer landets bristande "medborgerlighet", de allt svagare politiska auktoriteterna, politikerförakt och politikens lätt antika arbetsformer, det civila samhällets roll utanför den formella politiken.

Förenklat kan man säga att många yngre

moderater inte längre bara är mot allt som heter stat och för allt med prefixet fritt, utan mer och mer söker levande medborgerliga gemenskaper. Yngre centerpartister och folkpartister gör sig allt mindre förtjänta av öknamnet "åsanisse-marxister" och yngre kristdemokrater är betydligt mer roade av politik än religion.

Sluta klyftan

Det tycks mig finnas en generation som har sett mycket i det politiska spelet som de inte gillar, som är bekymrade över politikens möjligheter att alls spela någon seriös roll och lösa ens de problem politiken måste ansvara för, om inte något görs idag för att sluta klyftan mellan väljare och valda. En generation politiker som har det gemensamt att de under senare år har inspirerats mer av tidskriften Moderna Tider än av partiprogram.

Rimligare proportioner

När människor får skäl att samarbeta och lära känna varandra, avdemoniseras åsikter och bevekelsegrunder. Fördomar spricker, värderings- och kulturskillnader får rimligare proportioner. Under de senaste åren har det skett en viktig positionsförflyttning inom den yngre borgerligheten. Även vi som då och då dristade oss till kritik mot våra vänner i regering och regeringskansli - inget är naturligtvis enklare än att sitta på åskådarplats - inser att den kanske viktigaste lärdomen från "regeringsprojektet" är att vi nu kan samarbeta i en atmosfär som ligger lågt från schablonbilden av politikens gnälliga tuppfåktning. Detta hade aldrig hänt utan

de gångna tre årens erfarenheter.

Introverta processer

Tiden i opposition får nu inte bryta denna sunda utveckling, bara för att de operativa kontaktytorna försvinner. Risken finns att alltför många fokuserar alltför mycket på det egna partiets introverta processer. I varje parti finns en intern marknad för att vara sig själv nok. Moderater för fler stridsvagnar, folkpartister för bistånd, centerpartister för bönder och KDS:are för mer etik. Och visst är partiernas - i mitt fall moderaternas - egna idé- och metodutveckling viktig, men får inte skymma det faktum att långsiktigt bärande idéer och kunskaper bäst utvecklas och växer i en bred omgivning av seriöst och vänskapligt ifrågasättande. Det liknar dessutom mer vanliga människor syn på politik. De röstar förvisso, men "är" sällan vare sig det ena eller det andra. De har ett betydligt mer distanserat förhållande till "sitt" parti än så. Ju mer vi kan acceptera denna civila, icke-partistiska syn på politiken, desto bättre är det.

Jämföra med socialdemokratin

Dessutom tror jag inte att borgerligheten är större än att man faktiskt då och då behöver gå utanför sina egna snäva led för att få den intellektuella bredd som debatten behöver. Man kan i någon mån jämföra med socialdemokratin; där finns det flera sätt att "vara" socialdemokrat. Jämför Widar Andersson med Margareta Winberg. Sett i ett längre perspektiv tror jag att moderaternas främsta problem är att vi är socialt och kulturellt snäva och

lite för programtroende. Jag försvarar t ex inte den förre, numera kände, moderate riksdagemannen Björn von der Eschs åsikter, ej heller hans agerande i en för partiet viktig fråga. Men det kommer alltid vara en gåta även för vänskapligt sinnad omgivning, hur det kunde vara så trångt i moderaterna, att inte en enstaka katt bland herrmelinerna kunde tålas. Den formellt korrekta hanteringen kommer inte att ändra detta intryck.

Gillar Unckels anslag

Dessa fyra iakttagelser och slutsatsen att det krävs en bredare, civilare, personligare och mindre internt dramatiserande borgerlighet som bättre fångar in vanliga människors attityd till politiken, kommer för mig när jag läser Per Unckels analys av moderaterna. Jag gillar nämligen i allt väsentligt Per Unckels anslag och hans resonemang om detta öppnare parti. Jag tror att det är bra för moderaterna, och dessutom en nödvändig förutsättning om partiet i längden vill uppfattas som ett relevant forum för självständigt tänkande, välutbildade moderna människor. Därför blir de synpunkter jag nu har en smula orättvisa.

Utrymme för personligheter

Jag passerar raskt allt det jag tror är rätt tänkt i Unckels analys och fokuserar istället på ett antal frågetecken och tänkbara luckor. Framför allt ser jag inte riktigt hur detta öppna parti, med större utrymme för personligheter, i förlängningen ett lysande personvalparti, ska kunna fungera i den strikta politiska ordning - partiledardemokrati, som någon

uttryckt det - som nu gäller i Sverige.

Förändringsmandatet

Jag är tveksam till alla resonemang om "mandatet". Ibland hemfaller vi även i Sverige åt en amerikansk retorik om mandat till storslagna förändringar. En vanlig tes i den genren är t ex att det 1976 och 1979 inte fanns något sådant förändringsmandat, eller att det i varje fall inte uppfattades. Istället, heter det, fångades de borgerliga regeringarna av viljan att bevisa sin förmåga att vara lika goda socialdemokrater som sossarna själva. Det kanske är sant, men lika mycket som man överdrev det folkliga förändringsmandatet 1991, tror jag att man underskattade det 1976. Det vill säga: regeringar har naturligtvis alltid ett mandat att regera och förändra.

Glansen försvinner snabbt

Tidsanda och parlament sätter ibland tydliga gränser för detta, men visst finns ett formellt mandat. I realiteten är dock de mandaten mycket flyktiga. Den retorik som vi - jag själv inkluderad - använde efter valet 1991, var nog mer önskningsän verklighet. När förändringarna väl kommer och slår till, hur politiskt och ideologiskt välmotiverade de än är, försvinner snabbt glansen kring "folkets mandat". Min slutsats är enkel. Varje regering har ett formellt mandat att göra i princip vad de vill. Har man investerat mycket i behovet av förändringar, genomför dem på ett mycket pedagogiskt vis och skapar känslan av att de görs för att något i Sverige verkligen ska bli mycket bättre, kan man nog lyckas. Men

alla försök till genomgripande förändringar som inte är väl förankrade, pedagogiskt förklarade eller där investeringarna i förändringsvilja varit dåliga, kommer att misslyckas. Den borgerliga fyrpartiregeringen litade nog lite för mycket på sin egen upplevelse av det stora förändringsmandatet.

Hur bra är vi?

"Som första regeringsparti på 26 år gick moderaterna fram i riksdagsvalet..." skriver Per Unckel. Och det är utan tvekan en bedrift. Men långsiktigt mer fruktbart än stolthet över att vi fortfarande är över 20 procent, är att fråga sig varför åtta av tio fortfarande väljer att inte rösta på oss. Det är kul att vi gick fram 0,4 procent, men det är intressantare att vi inte fick de 11 procent som lämnade folkpartiet, centern, kds och ny demokrati. Detta inte sagt för att vända allt gott till något trist, utan för att jag tror att det finns något hos oss, det kan vara våra åsikter, men också vårt sätt att vara, att kommunicera, att gestalta oss själva som gör att många människor inte vill rösta på oss. Det är trots allt bättre att andra tycker att vi är bra, än att bara vi själva gör det.

Tycker som vi

Vi har en överdrivet rationalistisk syn på politik inom moderaterna. Det kan ta sig olika uttryck. Ibland kan vi inte förstå att någon röstar på andra partier "när de ju tycker som vi". Ibland tycker vi att folk borde lita på vår miljöpolitik "eftersom vi har ett så bra program". Och ibland vill vi omdefiniera en fråga för att den ska passa

oss bättre, typ "socialpolitik är ju egentligen en skattefråga" eller "att minska den offentliga sektorn är ju en jämställdhetsfråga för alla de kvinnor som då kan få fler arbetsgivare att välja emellan". Men om det inte är så människor utanför moderaterna upplever ett problem, kan vi bara inte strunta i det. Det spelar med förlov sagt mindre roll vad vi tycker att folk borde uppleva. Sanningen om vår politik finns egentligen bara i mötet med väljarna. Det innebär inte ett fuktigt finger i luften, men däremot att om vi vill ändra människors uppfattning i någon fråga, gör vi som bekant klokt i att börja samtala där människornas åsikter faktiskt befinner sig. Så länge vi vägrar erkänna upplevelser, känslor och iakttagelser som faktiskt finns, bara för att vi tycker att de har fel, kommer många människor heller inte att gilla våra förslag till förändringar. Det handlar om en attityd, om empati, om förmåga att försöka se verkligheten utifrån andras perspektiv och inte bara sitt eget.

Grundad oro

Symptomatiskt har vi misslyckats lika mycket som alla andra partier med att vara närvarande i det "medborgerliga samtalet". I Stockholm t ex , där jag bor, pågår ett brett och i grunden seriöst samtal människor emellan om två saker. Det handlar dels om stadens utseende och utveckling, dels om stadens säkerhet och trygghet. Det är två frågor som är viktiga och som är extremt konkreta. Vågar och betong har lett till en grundad oro för att det gamla ska fortsätta att förstöras istället för att vårdas. Mord och

våld skapar en oro för om man vågar vara ute på gator och torg. Det är inte så att de politiska förtroendemännen är ointresserade av detta, men vi finns inte med i det medborgarliga samtalet. För många blir politikernas ord och oro bara till irrelevant pladder och försök att skylla på någon annan.

Inget egenvärde

När medborgarna talar om att vi måste lära oss av rivningen av Klara, sitter vi i sammanträden och baxar fram Dennis. Politiken blir ibland alltför uppslukad av sina egna storslagna projekt. Jag tror inte att politiska förslag är bättre än de uppfattas. Politik, planer och visioner har inget egenvärde om inte medborgarna känner att de är med på vagnen, att det är också deras angelägenhet. Därför är det inget litet misslyckande att inte "nä ut med informationen". Då har man inte tagit medborgarna på allvar. Därmed inte sagt att medborgarna är några tacksamma och konsekventa varelser. Men utan dem blir hela processen meningslös.

Medborgerlig

Dessutom tror inte jag att en åsikt, en oro en vilja alltid måste resultera i formella beslut. En politiskt ledare - på olika nivåer och med olika medel - har en dialog med medborgarna. Den har ett egenvärde och behöver inte alls vara exekutiv eller operativ. Den kan vara just medborgerlig.

Slutligen delar jag fullt och helt Per Unckels vision om det breddade, öpp-

nare och tolerantare parti som han ser inom ramen för en bred borgerlig kyrka. Det rimmar dessutom väl med utvecklingen ifrån exakta, programmatiska, fastslagna åsikter och mot mer av personliga preferenser både bland väljare och valda.

Man kommer inte i framtiden behöva rösta på den som tycker precis som man själv, han kanske inte ens finns. Det viktiga kommer vara att rösta på en person man tror kan förvalta ett förtroende. Gör vi inte det, går vi inte i den riktningen, kommer vi och all partipolitik bli ett reservat för de politiskt troende. Och de är få och trista. Men att säga tolerans! bredd! och öppenhet! är lätt, att leva upp till det är svårt.

Fyra år på oss

Då räcker inga formella beslut av en partiledning eller riksdagsgrupp. Då handlar det om kultur, om människor av kött och blod. Om allt från partiledaren som medial megagestalt till grannen, chefen, arbetskamraten, släktingen som i det lilla gestaltar hur "en som röstar moderat" är, talar, tänker och uppför sig. Det är i detta växelspel vi själva kommer att avgöra om vi ska bli ett stort parti eller inte. Analysen finns. Den är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning. Nu gäller upp till bevis. Kulturförändringar som inte fångas upp och accepteras "underifrån" blir meningslösa. Kulturförändringar som inte startar i ledningen finns inte. Vi har fyra år på oss.